

PARK

pomysłów

kwartalnik
nr 15 (III/2020)
ISSN 2450-4769

DZIEŃ DOBRY

Dobrze Cię widzieć! W zimowym wydaniu „Parku Pomysłów”
czekają na Ciebie nowe ciekawostki i zadania.

Baw się dobrze!

Jak masz na imię?

.....

SPIS TREŚCI

- 3 zimowe puzzle
- 4 „zima stulecia” / zimowe zagadki
- 5 parki narodowe w Polsce / Biebrzański Park Narodowy
- 6 Dzień Górnika
- 10 teczka ekologa / Miedzik Mały Ekolog - zielony pojemnik
- 16 teczka historyka / Narodowe Święto Niepodległości
- 18 na szlaku dinozaurów / triceratops, tyranozaur, spinozaur
- 22 jak przetrwać zimą?
- 26 zielony parapet / kroton, maranta leuconeura
- 27 Galeria Baba / świąteczna zgraja babci Stefy
- 28 świąteczne zadania
- 30 podobało się?
- 31 mieszkańcy lubińskiego zoo / bernikla rdzawoszyja

ZIMOWE PUZZLE !

Wytnij obrazek po niebieskich liniach, następnie ułóż.

ORYGINAŁ

„ZIMA STULECIA”

To termin opisujący czas, kiedy siarczysty mróz oraz gęste, nieustające opady śniegu paraliżują miasto, a nawet cały kraj. Wówczas temperatura mocno spada w dół (nawet do ok. -40 stopni Celsjusza). W Polsce „zima stulecia” miała miejsce na przełomie 1978 i 1979 roku.

ZIMOWE ZAGADKI!

1. ZIMĄ WODA ZAMARZA, A Z NIEJ TWORZY SIĘ ...
— — — —
2. BIAŁY PUCH Z NIEBA SPADA, A NA ZIEMI BIAŁY DYWAN SIĘ UKŁADA
— — — — —
3. OTULAJĄ TWE RĄCZKI PRZED ZIMNEM, CHŁODEM I MROZEM
— — — — —
4. OBRAZY ZE SZRONU NA SZYBACH MALUJE, W USZY I NOS PODSZCZYPUJE
— — — — —
5. ZIMĄ WODY KROPELKI ZAMIAENIĄJĄ SIĘ W ...
— — — — —
6. LODOWA TAFLA, NA KTÓREJ ZAWSZE JEST ŚLISKO ...
— — — — —
7. ZAMIĄST BUTÓW JE ZAKŁADASZ I CHODZENIE W JAZDĘ ZMIENIASZ
— — — — —
8. MROZU SIĘ NIE BOI, NA DWORZE DUMNIE STOI. ZE ŚNIEGU ULEPIONY, WĘGIELKAMI I MARCHEWKĄ OZDOBIONY
— — — — —
9. PĘDZĄ PO ŚNIEGU, A KÓŁ NIE MAJĄ
— — — — —

Czy wiesz, że...

Największy bałwan miał 37,21 m wysokości. Został ulepiony w Bethel w Stanie Maine, USA (2008 rok). W Polsce największy bałwan stanął w Zubrzycy Dolnej (2017 rok). Mierzył 13,4 metra.

BIEBRZAŃSKI PARK NARODOWY

Największy park narodowy w Polsce. Utworzony w 1993 roku. Położony w woj. podlaskim, w pradolinie rzeki Biebrzy na odcinku 160 km. Dzięki temu to też najdłuższy park narodowy w Polsce, którego mokradła i bagna są idealnym siedliskiem ptaków wodno-błotnych.

Obszar: 59 200 ha

fol. P. Świątkiewicz
https://www.biebrza.org.pl/271_batalion

Biebrzańskie bataliony

FAUNA: Ptaki wodno-błotne: batalion, dubelt, bekas, wodniczka. Najbardziej charakterystycznym ssakiem Biebrzańskiego PN jest **łoś**, unikalny w skali Polski.

łoś

fol. C. Wierpachowski
https://www.biebrza.org.pl/225_los

FLORA: Głównie roślinność wodno-błotna, torfowiskowa: storczyki, rosziczki, widłaki. Gatunki reliktowe: brzoza niska, wierzba lapońska, gnidosz królewski.

WARTO ZOBACZYĆ/ZWIEDZIĆ:

Długa Luka — 400 metrowa kładka pośrodku bagna • Rezerwat Czerwone Bagno • Twierdza Osowiec

fol. milotaurus
<https://mapio.net/pic/p-122712146/>

4 grudnia

Dzień Górnika

Barbórka, inaczej Dzień Górnika, to święto górnicze obchodzone w dniu św. Barbary 4 grudnia, patronki górników i ich ciężkiej pracy.

Czy wiesz, że...

„Czako” to nazwa czapki górniczej, natomiast „kupla” to godło górnicze, które składa się z perlika (pyrlik) i żelazka. Skrzyżowany młot i kilof.

Kolor pióropusza ma znaczenie, oznacza rangę górnika:

Zielony Generalny Dyrektor

Biały Dyrektor, Inżynier,
Technik

Czarny Górnik

Czerwony Członek Orkiestry
Górnicej

Biało-czerwony Kapelmistrz

ZADANIE:

Dopasuj nazwy do poszczególnych części munduru górnika.

.....
czapka górnicza

POKOŁORUJ
GÓRNIKA

.....
w zależności od
rangi występują
w kolorach: zielony,
biały, czarny, czerwony oraz biało-
czerwony

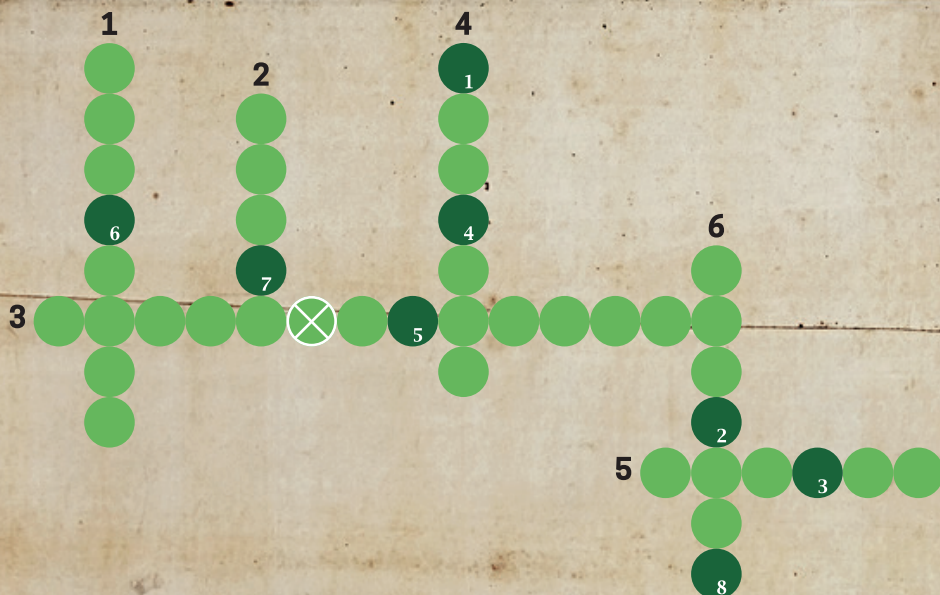
.....
górnice godło (skrzyżowany pyrlík z żelozkiem)

.....
z czarnej krepy,
zapinana na 9
guzików (knefli)
z żółtego metalu

.....
uszyte również z czarnej
krepy

- PIÓROPUSZ
- KUPLA
- KURTKA GÓRNICZA
- CZAKO
- SPODNIŁ LUB SPÓDNIŁA

ROZWIĄŻ KRZYŻÓWKĘ

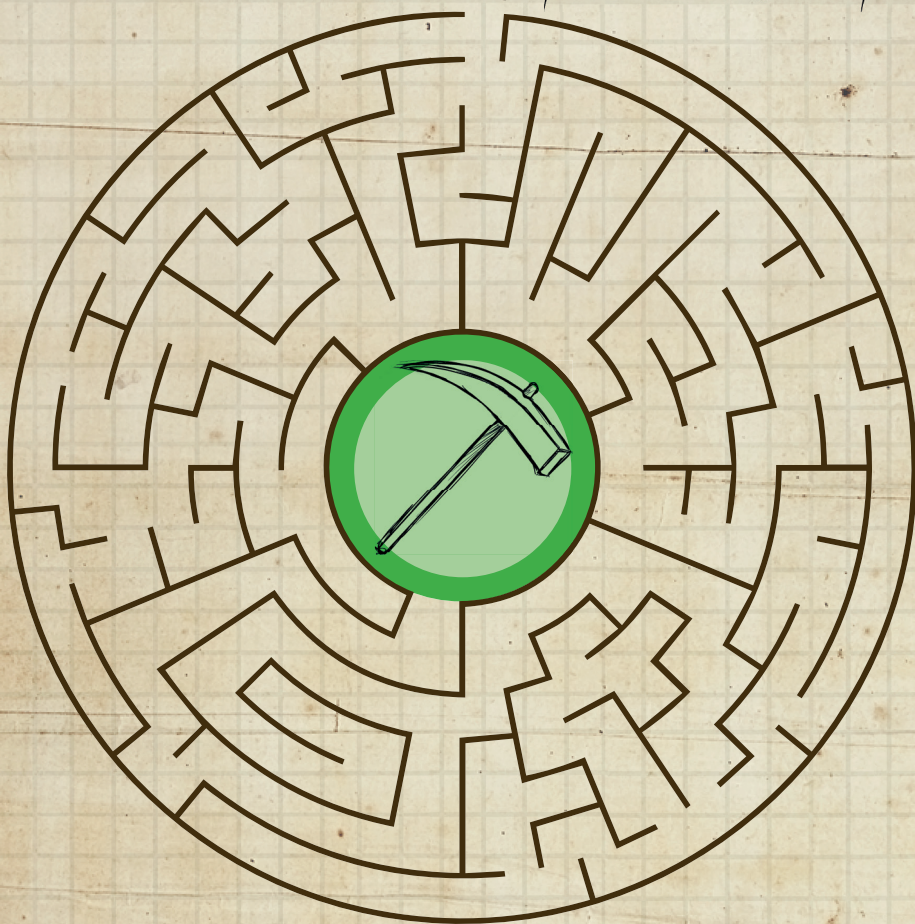

1. Kolor pióropusza na czapce górniczej członka orkiestry górniczej jest ...
2. Inna nazwa na czapkę górniczą to ...
3. „Kupla” to nazwa na ...
4. Dzień Górnika jest obchodzony w dniu św. ...
5. Kolor pióropusza górnika na jego czapce jest ...
6. Godło górnicze składa się z perlika oraz ...

HASŁO:

**Pomóż górnikowi
odnaleźć swój kilof!**

MIEDZIK

MAŁY

EKOLOG

TEMAT NUMERU: ZIELONY POJEMNIK NA SZKŁO

Szkło to materiał, który człowiek wykorzystuje od początku swojej historii. Najpierw korzystał z tego, które samoistnie wytwarzała natura. Później nauczył się, jak może wykonywać je samodzielnie. Szkło jest mieszaniną naturalnych surowców, do jego produkcji potrzebny jest piasek kwarcowy i wysoka temperatura.

**MIEDZIK POKAZUJE, JAK SIĘ SZKŁO
SEGREGUJE. DO ZIELONEGO POJEMNIKA
WRZUCAMY SZKŁO OPAKOWANIOWE
W KAŻDYM KOLORZE.**

Narysuj bądź napisz co
wrzucamy, a czego nie
wrzucamy do zielonego
pojemnika lub worka.

W hutach szkła wykorzystuje się stłuczkę szklaną, czyli szkło pochodzące z recyklingu, które możemy przetwarzać. Dlatego tak ważne jest selektywne zbieranie szkła do zielonych pojemników czy worków.

TU WRZUCAMY:

TU NIE WRZUCAMY:

CZY WIESZ, ŻE?

Szkło jest surowcem, który w 100% nadaje się do ponownego przerobu.

Głównym surowcem do produkcji szkła jest piasek.

Użycie stłuczki szklanej do produkcji szkła zmniejsza o 97% zanieczyszczenie powietrza.

Ze stłuczki szklanej produkuje się nie tylko butelki i słoiki, ale także włókna izolacyjne i watę szklaną.

PAMIĘTAJ!

Wyrzucaj opakowania szklane bez zawartości.

QUIZ O SZKLE

1. **JAKIEGO KOLORU SZKŁO MOGĘ WYRZUCIĆ DO ZIELONEGO POJEMNIKA?**

- a) tylko białe,
- b) tylko zielone,
- c) w każdym kolorze.

2. **PRZED WYRZUCENIEM SZKLANEGO OPAKOWANIA NALEŻY:**

- a) potłuc szkło na małe kawałki,
- b) opróżnić i odkręcić nakrętkę,
- c) umyć.

3. **CIĘTY DO PRODUKCJI SZKŁA POTRZEBUJĄ:**

- a) ziemi,
- b) piasku,
- c) papieru.

4. **DO ZIELONEGO POJEMNIKA NA SZKŁO NIE NALEŻY WYRZUCAĆ:**

- a) słoika,
- b) szyby samochodowej,
- c) butelki szklanej.

Odpowiedzi: 1c, 2b, 3b, 4b.

**OTOCZ ZIELONĄ PĘTLĄ TYLKO TE PRZEDMIOTY, KTÓRE MOŻNA UMIEŚCIĆ
W TYM POJEMNIKU. POMALUJ POJEMNIK NA ODPOWIEDNI KOLOR.**

butelki szklane

żarówki, świetlówki, ceramika,
szklanki, kieliszki, szyby okienne
i samochodowe

opakowania szklane
po przetworach

szkło zbrojone

ekrany,
znicze

lustra

SZKŁO

naczynia żaroodporne,
szkło kryształowe

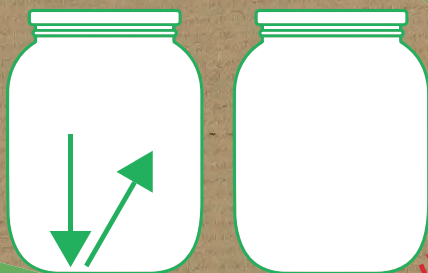
słoiki (bez nakrętek)

butelki szklane po sokach, wodzie

OPAKOWANIA SZKLANE SĄ NAJZDROWSZE.

**ZABEZPIECZAJĄ W 100%
ŚRODKI SPOŻYWCZE
PRZED ŚRODOWISKIEM
ZEWNĘTRZNYM.**

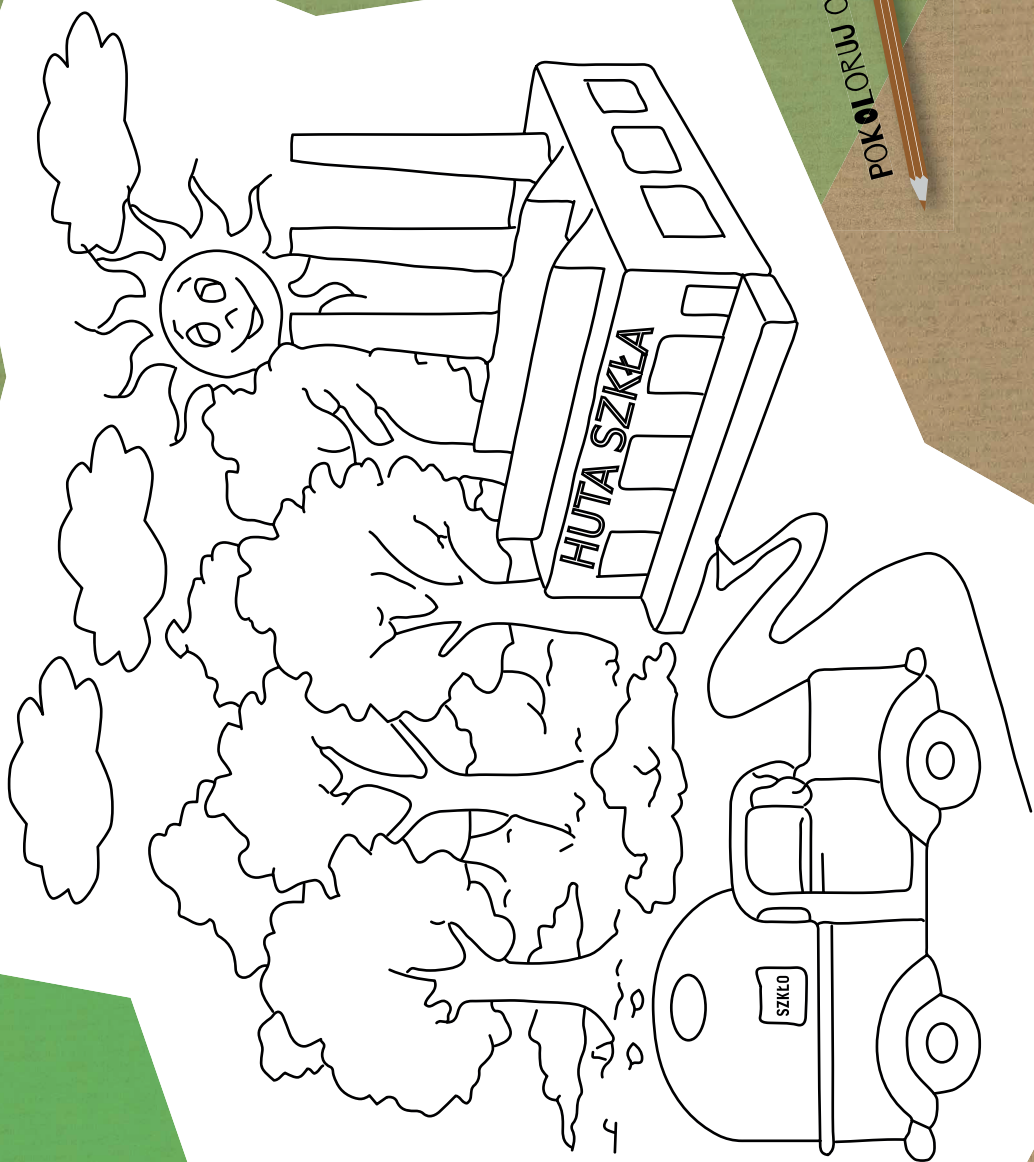

**SZKŁO NIE WCHODZI
W REAKCJĘ
Z ZAWARTOŚCIĄ.**

Wykreśl powtarzającą się literę i zapisz hasło:

SFLFOFIFKF I BFUFTFEFLFKFI SFZFKFLFANFE
DFO PFOFJFEFMFNFIKFA ZFIFEFLFOFNFEFGFO SFA
WFYFRFZFUFCAFNFE

POKOLORUJ OBRAZEK!

ZNAJDŹ 12 RÓŻNIC POMIĘDZY OBRAZKAMI.

11 listopada

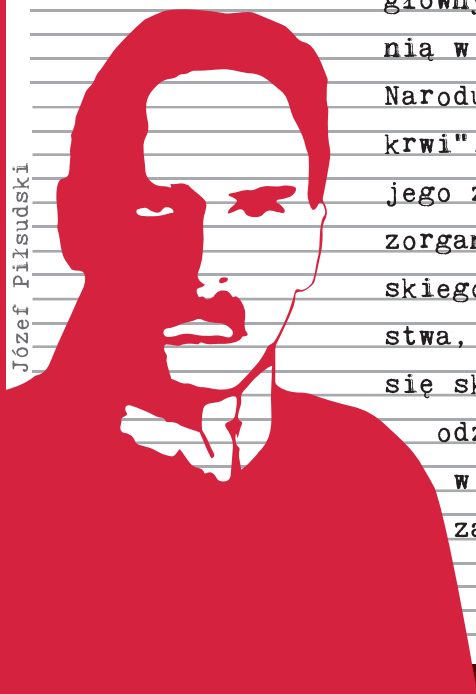
Narodowe Święto Niepodległości

Polskie święto upamiętniające rocznicę odzyskania niepodległości przez naród polski w 1918 roku.

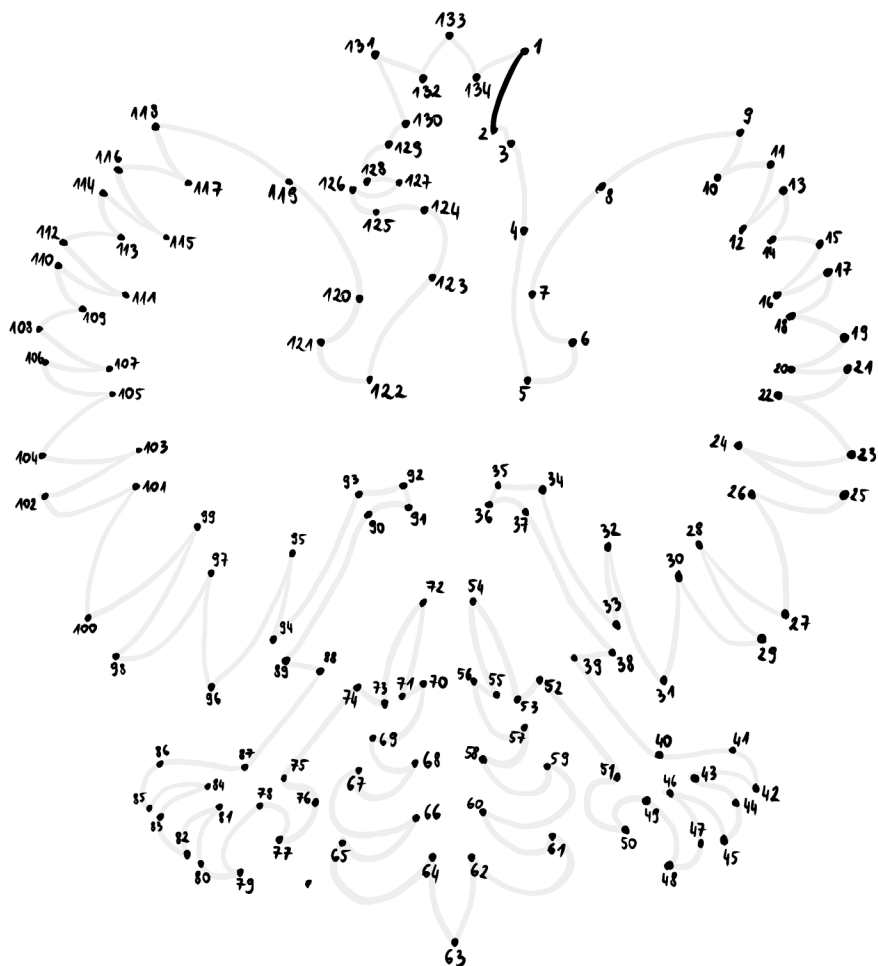
11 listopada był to przełomowy dzień w historii Europy i Polski. Niemcy skapitulowali na froncie zachodnim, co ostatecznie zakończyło I Wojnę Światową. Zaczęli się wycofywać z Królestwa Polskiego, a Józef Piłsudski przejął władzę wojskową.

Józef Piłsudski stał się głównym symbolem walki z bronią w rękę, honorowej walki Narodu do „ostatniej kropli krwi”. Jednak najważniejszą jego zasługą było sprawne zorganizowanie wojska polskiego i administracji państwa, dzięki czemu udało się skutecznie obronić odzyskaną niepodległość w roku 1919 i 1920 przed zagrożeniem bolszewickim.

Józef Piłsudski

Połącz kropki!

TRICERATOPS

Triceratops to jeden z najbardziej rozpoznawalnych dinozaurów na świecie. Nazwę zawdzięcza charakterystycznej głowie z trzema rogami i kostnej kryzie wokół szyi. Triceratops żył w Ameryce Północnej w późnej kredzie, mniej więcej od 68 do 65,5 mln lat temu i wraz z *Tyrannosaurom rexem* doczekał wielkiego wymierania pod koniec ery mezozoicznej. Obecnie do rodzaju *Triceratops* zaliczamy dwa gatunki: *Triceratops horridus* i *Triceratops prorsus*.

Długość ciała: 9 m

Masa ciała: 6000-12000 kg

Cztery masywne nogi triceratopsa pozwalały na powolne przemieszczanie się w poszukiwaniu pożywienia. Żywił się twardą roślinnością, a jego pysk, zakończony bezzębnym dziobem, pozwalał kruszyć najtwardsze nasiona. Ilość zębów również była powalająca: triceratops mógł mieć nawet 800 zębów (z każdej strony szczęki i żuchwy 3-5 rzędów po 40 zębów), wymienianych przez całe życie. Dwa długie rogi (ok. 1 m) sterczące z nadoczodołów oraz jeden róg krótszy rosnący na nosie prawdopodobnie stanowiły elementy obronne wraz z twardą kryzą osłaniającą szyję.

rys. David Norman, *Dinozaury*, Muza, Warszawa 1993

rys. Don Lessem, *Dinopedia. Najlepsza encyklopedia Dinozaurów*, National Geographic Society 2010

TYRANOZAURO

Tyranozaur to jeden z największych mięsożernych dinozaurów z rodzaju teropodów. Nazwa „tyranozaur” dosłownie oznacza wielkiego jaszczura i odnosi się do jedynego przedstawiciela tego rodzaju jakim jest najslawniejszy na świecie *Tyrannosaurus rex* (dosłownie „król jaszczurów”).

Tyrannosaurus rex żył w Ameryce Północnej w późnej kredzie, mniej więcej od 68,5 do 65,5 mln lat temu i wymarł wraz z innymi dinozaurami podczas wielkiego wymierania kredowego.

Długość ciała: 13 m

Masa ciała: 6000 kg

T. rex poruszał się na dwóch masywnych nogach, a przednie kończyny miał zredukowane do krótkich łap z dwoma palcami z pazurami oraz jednym palcem szczątkowym. Do dziś nie ma pewności, w jakim celu przednie kończyny były używane.

ZOOLUBIN.PL

CENTRUM EDUKACJI PRZYRODNICZEJ W LUBINIE

rys. Christopher A. Brochu, *Dinozaury. Przewodnik*, Elipsa, Warszawa 2004

rys. Don Lessem, *Dinopedia. Najlepsza encyklopedia dinozaurów*, National Geographic Society 2010

SPINOZAUUR

Spinozaur należał do największych znanych teropodów z wielkimi wyrostkami kolczystymi kręgosłupa. Nazwę swą zawdzięcza właśnie tej grzbietowej konstrukcji przypominającej żagiel. Na wyrostkach rozpięta była silnie ukrwiona skóra lub mięśnie, tworząca garb. *Spinosaurus* żył w Afryce Północnej **na przełomie wczesnej i późnej kredy**, mniej więcej od **112 mln do 93 mln lat temu**.

Najbardziej charakterystyczna cecha **spinozaura**, czyli jego żagiel na grzbiecie, mogła służyć do termoregulacji, a także do odstraszania drapieżników. **Głowa** spinozaura była wydłużona, a czaszka mogła mierzyć **nawet 175 cm długości**.

JAK PRZETRWAĆ ZIMĘ?

odlecieć do ciepłych
krajów, zanim zima
się zacznie

hibernować
- zapaść w sen
zimowy

aktywnie
poszukiwać
jedzenia

Pokoloruj bociana, niedźwiedzia i dziką

SEN ZIMOWY

Nazywany jest hibernacją naturalną.

To stan, kiedy zwierzęta spowalniają wszystkie procesy, które odbywają się w ich organizmie.

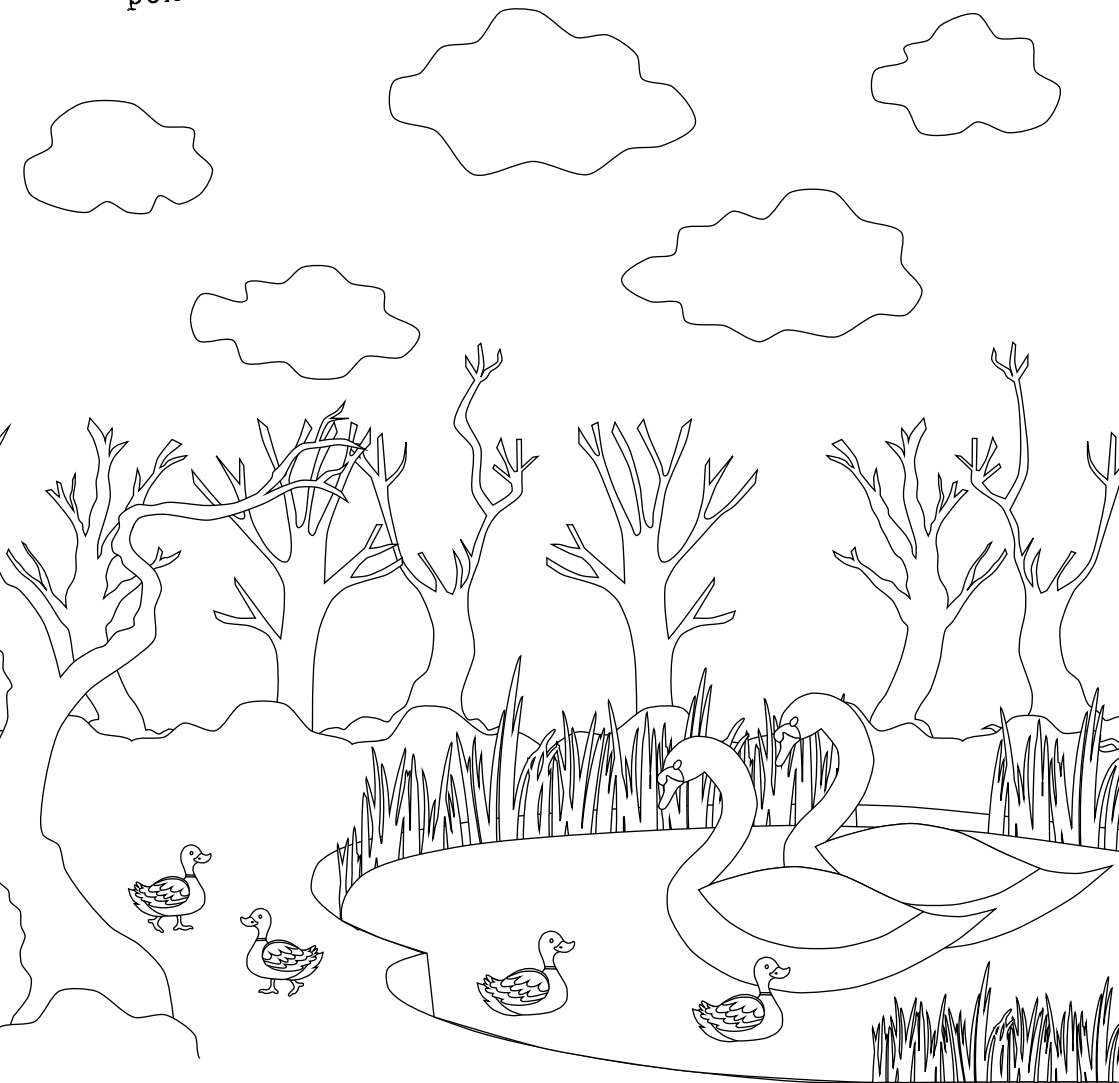
Może trwać od kilku tygodni
do kilku miesięcy!

Zwierzę podczas snu zimowego wcale nie musi faktycznie spać. Może po prostu przebywać w ukryciu i odpoczywać.

Pokoloruj jeża śpiącego w liściach

Ptaki, które nie odlecają do ciepłych krajów,
zimą mogą potrzebować naszej pomocy.
Pokoloruj obrazek. Dorysuj na brzegu stawu
pokarm dla kaczek i łabędzi.

Połącz zwierzę z jego domkiem. Zaznacz
śnieżynką te zwierzęta, które zasypiają
na zimę.

ZIELONY parapet

Im więcej słońca dla krotka, tym bardziej intensywne barwy liści. Lubi wilgotne powietrze, dlatego trzeba go zraszać lub przecierać liście wilgotną szmatką. Nie lubi przeciągów. Uwaga na jego sok! Jest toksyczny. U kotów i psów może powodować biegunki i podrażniać jamę ustną, dlatego trzeba stawiać go na wyższych półkach.

Jedna z najpopularniejszych marant. Charakterystyczne liście z czerwono-różowym unerwieniem, na tle jasnej i ciemnej zieleni. Latem utrzymywać wilgotną ziemię (ale nie lubi zbyt mokrej, ani zalanej). Lubi zraszanie. Zimą podlewamy rzadziej. Nie lubi przeciągów. Bezpieczna dla zwierząt. Posiada szczególną zdolność — nocą liście rozkłada, w dzień podnosi do góry (nyktynastia*)

CZY WIESZ, ŻE...

***nyktynastia** — reakcje ruchowe, tzw. ruchy senne niektórych organów roślinnych wywołane dobowym rytmem dnia i nocy (liście, płatki kwiatowe lub pręciki przyjmują inną pozycję w dzień i w nocy)

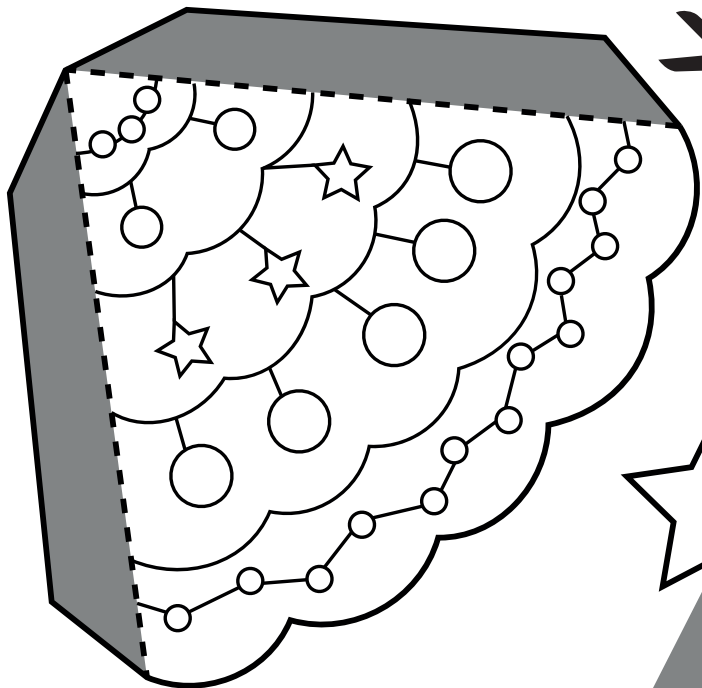
KROTON

MARANTA LEUCONEURA

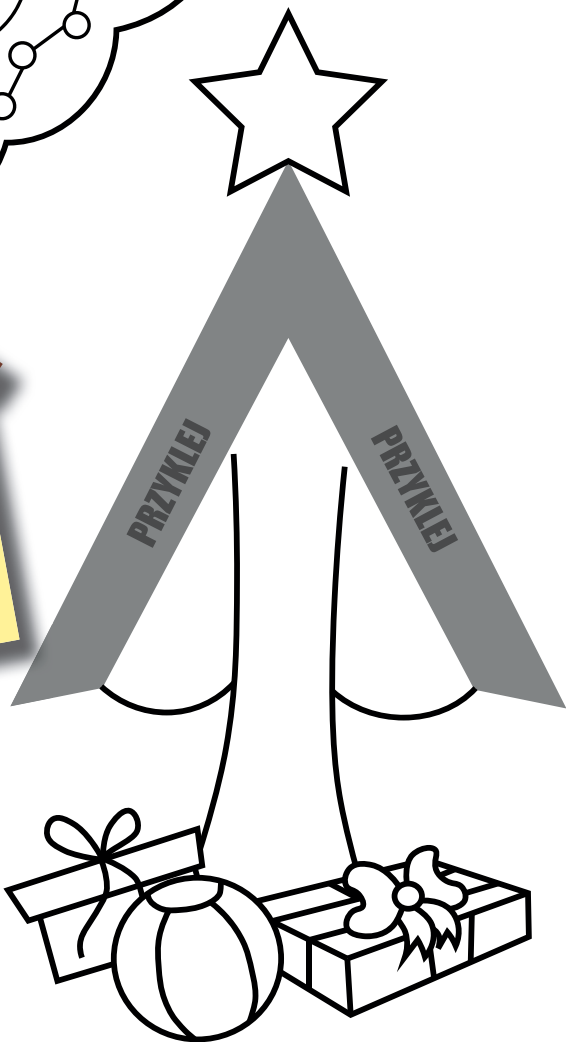
Fascinator Tricolor

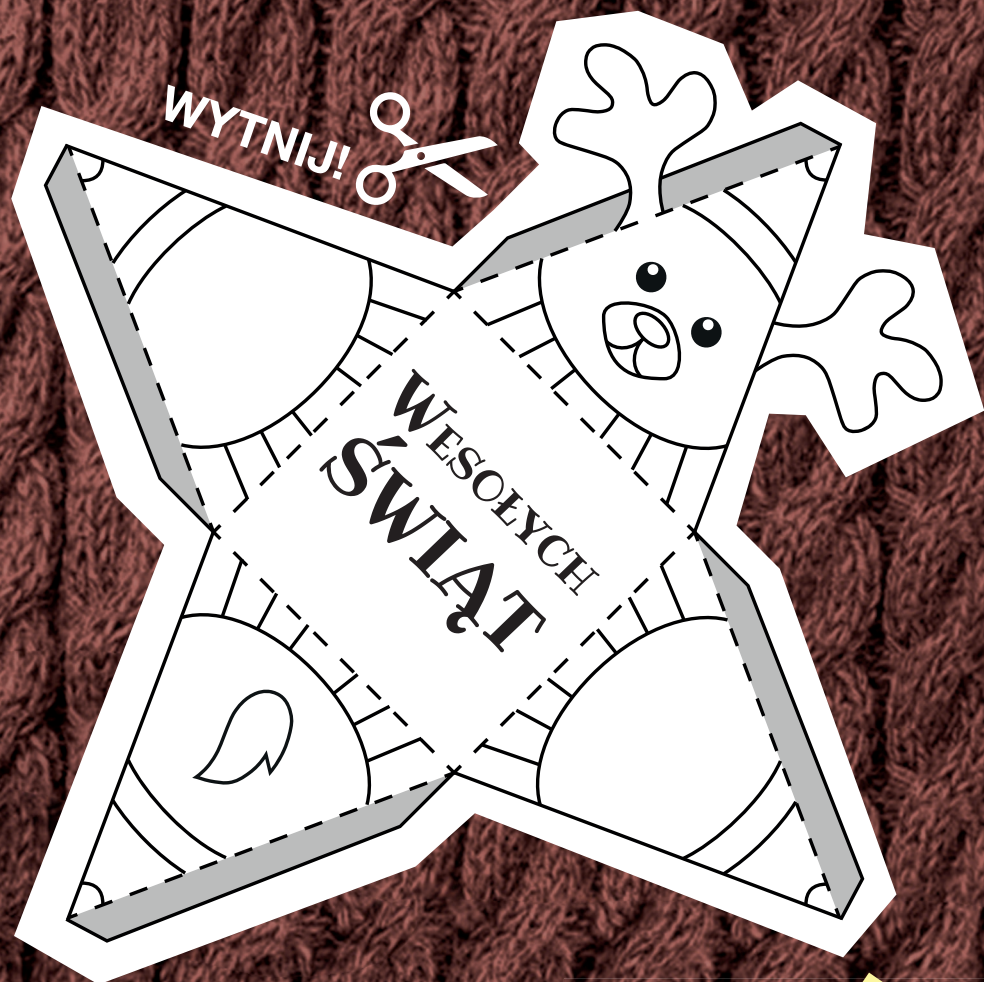

WYTNIJ!

1. Pokoloruj
2. Wytnij
3. Zegnij wzdłuż przerywanych linii
4. Przyklej szare boki do szarych pasków na choince
5. GOTOWE!

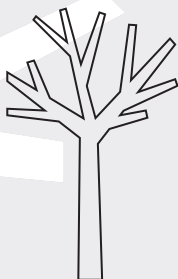
1. Pokoloruj
2. Wytnij
3. Zegnij wzdłuż przerywanych linii
4. Przyklej
5. GOTOWE!

PODOBAŁO SIĘ?

Mamy nadzieję, że podobało Ci się zimowe wydanie „Parku Pomysłów”. Jeśli chcesz przekazać nam swoją opinię na temat nowego zeszytu lub masz jakieś spostrzeżenia, którymi chciałbyś się z nami podzielić napisz e-mail na adres:

parkpomyslow@gmail.com

Będziemy wdzięczni i na pewno odpowiemy, a Twój adres trafi do grupy odbiorców, którym będziemy przysyłać informacje o nowych wydaniach!

Wydawca: Stowarzyszenie „Lubin i okolice”, ul. T. Kościuszki 12, 59-300 Lubin

Nakład: 1.000 egz. **Papier:** recyklingowy

Współpraca:

Centrum Edukacji Przyrodniczej w Lubinie, Muzeum Historyczne w Lubinie, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Lubinie, Galeria Baba

Skład numeru: Agata Bończak

Opracowanie graficzne: Izabela Grygiel (str. 5, 10-15, 22-26, 31), Karolina Smolarek (str. 3-4, 6-9, 16-17, 28-29), Agata Bończak (str. 1-2, 18-21, 27, 30, 32)

Opracowanie merytoryczne: Dział Edukacji Ekologicznej MPWiK Sp. z o. o. w Lubinie (str. 10-15), Agata Łabuzińska (str. 5, 26), Iwona Skrypin (22-25), Agnieszka Byszkowska (str. 27), Andrzej Łużyński (str. 31)

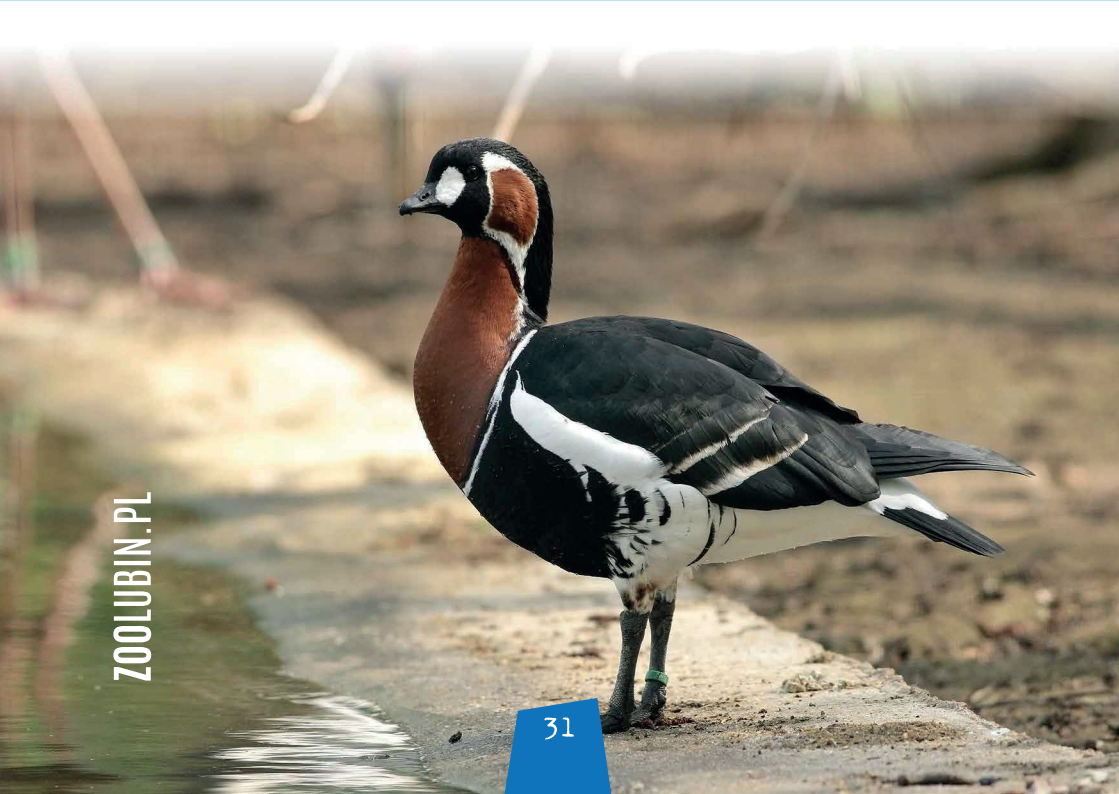
Lubin 2020

Bernikla rdzawoszyja

(łac. *Branta ruficollis*)

To jedna z najładniejszych, a zarazem najmniejszych gęsi na świecie, nie do pomylenia z żadnym innym gatunkiem. Ubarwienie samca i samicy niczym się nie różni. Terenem gniazdowania bernikli rdzawoszyjej jest tundra i lasotundra nad wybrzeżami lub rzekami w zachodniej części Syberii.

W Polsce szczególnie teraz w okresie jesienno-zimowym, widząc duże stada gęsi pasące się na polach lub pływające na jeziorach warto się zatrzymać i przyjrzeć się czy są razem z nimi właśnie bernikle rdzawoszyje. Ale pamiętajcie jest ona bardzo trudna do wypatrzenia mimo wyróżniającego się upierzenia!

ZIMA